

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону дитинства» щодо визначення кола дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів»

1. Обґрунтування необхідності прийняття проекту

З початку повномасштабного військового вторгнення російської федерації в Україну всі діти, які проживають на території України, зазнають негативного впливу воєнних дій, незалежно від місця проживання, факту переміщення чи наявності окремих документально підтверджених обставин, а тому мають право на отримання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

По-перше, війна в Україні впливає на дітей не лише через прямі фізичні загрози, а й через глибокі психологічні та соціальні проблеми, які відчують діти на всій території нашої держави. За оцінками міжнародних організацій¹, діти в Україні тривалий час піддаються хронічному стресу внаслідок повітряних тривог, постійного переміщення в укриття, порушень освітнього процесу та невизначеності майбутнього, що призводить до значних наслідків для їх емоційного благополуччя. Так, згідно з даними UNICEF, понад третина дітей вже зазнали прямого чи опосередкованого впливу війни, включно з переживанням страху, тривоги та порушень соціальної адаптації, що спричиняє високий рівень занепокоєння, депресивних симптомів і посттравматичного стресу². У 73 % дітей повідомляється про відчуття небезпеки, а у 54 % — часті переживання суму чи безпорадності³.

По-друге, наукові дослідження в галузі дитячої психології свідчать, що невід’ємні складові війни – сигнали повітряної тривоги, переривання освітнього процесу, зміна звичної рутини – виступають значними психотравмуючими подіями навіть без прямого контакту з бойовими діями. Дані досліджень показують, що діти, які регулярно переживають такі стресові ситуації, можуть мати підвищений ризик тривожних розладів, порушень сну, змін настрою та проблем з концентрацією, а також довготривалих наслідків для розвитку та соціальної поведінки⁴.

По-третє, сама ідея надання такого статусу полягає в тому, що війна — це не лише лінія фронту, це повсякденна реальність для всіх дітей в Україні, яка впливає на їх життя незалежно від географічного розташування. Діти в західних, центральних чи окремих східних регіонах також змушені жити у стані постійної

¹ <https://www.unicef.org/ukraine/en/press-releases/ukraine-two-years>

² <https://www.unicef.org/ukraine/en/media/51326/file/Three%20years%20of%20full-scale%20war%20in%20Ukraine%20February%202025.pdf>

³ <https://www.savethechildren.net/news/three-four-children-ukraine-live-fear-attacks-once-again-escalate>

⁴ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0010440X25000173>

невизначеності, адаптуючись до сигналів повітряної тривоги, частих змін у шкільному розкладі, обмежень у соціальній активності, а багато хто пережив розлуку з рідними через переміщення чи мобілізацію батьків. Такий широкий спектр впливів на психіку і соціальний розвиток дитини обґрунтовує, що право на статус та пов'язані з ним соціальні гарантії має охоплювати всіх дітей, які зростають у цих умовах, а не тільки тих, хто фізично знаходився поруч із бойовими діями.

Отже, визначення «дитини, що постраждала внаслідок війни» має враховувати не лише суто фізичні травми, а й широкий спектр психологічних, соціальних і освітніх наслідків, які війна накладає на життя дітей по всій країні. Такий підхід відповідає сучасним дослідженням у сфері дитячого розвитку та психічного здоров'я і сприятиме більш справедливому соціальному захисту молодого покоління України.

Водночас чинна редакція статті 30-1 Закону України «Про охорону дитинства» не містить законодавчо визначеного кола дітей, які визнаються такими, що постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, а делегує Кабінету Міністрів України повноваження щодо визначення порядку та умов надання відповідного статусу.

На практиці це призвело до того, що підзаконним нормативно-правовим актом було встановлено обмежений перелік обставин, за наявності яких дитина визнається такою, що постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів. Такий підхід фактично звужує коло дітей, на яких поширюється захист, передбачений законом, та не враховує системний, тривалий і всеохоплюючий вплив війни на психічний, фізичний, соціальний та освітній розвиток усіх дітей.

Крім того, чинний підхід створює нерівність між дітьми залежно від формальних критеріїв, що не завжди відображають реальний ступінь впливу війни на дитину, що суперечить принципу рівності прав дітей та підходам, закріпленим у міжнародному праві.

У зв'язку з цим виникла необхідність законодавчо визначити, що всі діти, які не досягли 18 років з початку повномасштабної збройної агресії та під час дії воєнного стану, визнаються такими, що постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

2. Цілі і завдання прийняття проекту

Законопроект розроблено з метою забезпечення єдиного, недискримінаційного підходу до визнання дітей такими, що постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів.

Основними завданнями законопроекту є:

- законодавче закріплення широкого та об'єктивного розуміння впливу воєнних дій на дитину;
- усунення правової невизначеності щодо кола дітей, які підпадають під дію статті 30-1 Закону України «Про охорону дитинства»;
- недопущення звуження змісту та обсягу прав дітей підзаконними нормативно-правовими актами;
- забезпечення рівності дітей у питаннях визнання факту постраждалості від воєнних дій.

3. Загальна характеристика і основні положення проекту

Законопроектом пропонується внести зміни до статті 1 та статті 30-1 Закону України «Про охорону дитинства», якими передбачити, що статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, надається кожній дитині, а також особі, яка під час воєнних дій та збройних конфліктів не досягла віку 18 років (повноліття).

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Правові відносини у зазначеній сфері регулюються Конституцією України, Законом України «Про охорону дитинства» та іншими законодавчими актами України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Прийняття цього закону не потребує додаткових витрат з державного бюджету.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття проекту

Очікується, що прийняття законопроекту забезпечить рівний підхід до визнання всіх дітей такими, що постраждали внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, а також створить правову основу для подальшого формування державної політики у сфері захисту прав дитини в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Народний депутат України

А.О. Ляшенко

